

Odměna advokáta

Obecné soudy musí šetřit podstatu a smysl základních práv a volit takový výklad zákona, který minimalizuje zásah do stěžovatelova práva na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces zaručené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jsou proto povinny vzít za podklad svého rozhodnutí podle § 151 odst. 2 a 3 zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podání stěžovatele (státem ustanoveného obhájce), které nárok na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů za úkony právní služby vymezuje toliko odkazem na procesní spis (v němž vyúčtování těchto úkonů není obsaženo), bylo-li uplatněno ve lhůtě podle § 151 odst. 2 trestního řádu.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 1831/24 ze dne 19.3.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele Mgr. M.N., advokáta, sídlem P., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. února 2024 č. j. 3 To 8/2024-13089 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. prosince 2023 č. j. 1 T 8/2015-12959, za účasti Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Hradci Králové, jako účastníků řízení, tak, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 27. února 2024 č. j. 3 To 8/2024-13089 a usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. prosince 2023 č. j. 1 T 8/2015-12959 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces zaručené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. února 2024 č. j. 3 To 8/2024-13089 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. prosince 2023 č. j. 1 T 8/2015-12959 se ruší.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), ve znění pozdějších předpisů, se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených usnesení s tvrzením, že jimi bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo vlastnit majetek zakotvené v čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. V trestní věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen "krajský soud") pod sp. zn. 1 T 8/2015 byl napadeným usnesením s poukazem na § 151 odst. 2 zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zamítnut stěžovatelův návrh na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ve výši 235 950 Kč za úkony právní služby v souvislosti s obhajobou obžalovaného. Krajský soud konstatoval, že stěžovatel nemá vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), neboť vyúčtování s vymezením jednotlivých úkonů právní služby podal až dne 1. 12. 2023, tj. po uplynutí lhůty stanovené v § 151 odst. 2 trestního řádu, podle kterého je třeba nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů uplatnit do jednoho roku ode dne, kdy se obhájce dozvěděl, že povinnost obhajovat skončila, jinak nárok zaniká. K doručení usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021 sp. zn. 5 Tdo 1137/2021 (jímž bylo odmítnuto dovolání obviněného) stěžovateli došlo dne 23. 3. 2022. Podle

krajského soudu stěžovatelův návrh ze dne 8. 3. 2023 nelze považovat za řádný, protože obsahuje pouze žádost o "vydání rozhodnutí soudu o přiznání nákladů obhajoby dle spisu", bez specifikace nárokované částky a jednotlivých úkonů právní služby.

3. Proti usnesení krajského soudu podal stěžovatel stížnost, kterou Vrchní soud v Praze (dále jen "vrchní soud") napadeným usnesením zamítl jako nedůvodnou [§ 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu]. Vrchní soud přisvědčil závěrům krajského soudu, podle kterého stěžovatelův návrh ze dne 8. 3. 2023 nelze považovat za řádný, a zdůraznil, že řízení o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů je řízením návrhovým. Stěžovateli též vytkl, že nereagoval na přípis krajského soudu ze dne 13. 3. 2023 obsahující sdělení, že se ve spisu žádné vyúčtování nenachází, z čehož mu mělo být zřejmé, že předchozí podání není postačující.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítá, že dne 22. 3. 2022 se dozvěděl, že mu povinnost obhajovat skončila, dne 8. 3. 2023 (tj. v zachované lhůtě podle § 151 odst. 2 trestního řádu) nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů uplatnil, přičemž uvedl, že žádá o přiznání odměny "dle obsahu spisu". Krajský soud reagoval vyrozuměním ze dne 13. 3. 2023, v němž sdělil, že žádné vyúčtování se ve spisu nenachází, avšak žádným způsobem jej nevyzval, aby něco vyčíslil, ani jakkoliv nepoučil, že něco vyčíslit má. Stěžovatel dovozuje, že jeho požadavek na přiznání nároku s poukazem na obsah spisu byl zcela určitý. Stěžovatel proto, že "se nic delší dobu ze strany soudu nedělo", návrh 1. 12. 2023 doplnil a požádal o přiznání odměny a náhrad s vymezením konkrétních úkonů právní služby v celkové výši 235 950 Kč. Následně krajský soud vydal nadepsané zamítavé usnesení. Vrchní soud v ústavní stížnosti napadeném usnesení odkázal na několik svých rozhodnutí, podle kterých je povinností obhájce úkony právní služby vyčíslit a konkretizovat, avšak trestní řád nic takového neuvádí. Stěžovatel vytýká, že považoval svůj nárok za včasné uplatněný, a dává najevo, že uvedl-li by krajský soud ve svém vyrozumění ze dne 13. 3. 2023 s poukazem na zákonné ustanovení a judikaturu vrchního soudu, že nemůže o nároku rozhodnout kvůli absenci vyúčtování, výši odměny by samozřejmě vyčíslil. Poučovací povinnost se vztahuje i na advokáty, pro něž - oproti soudům - neplatí zásada iura novit curia. Závěrem stěžovatel dovozuje, že postup, kterým mu obecné soudy odepřely právo na úhradu odměny za právní služby, které řádně vykonával několik let, nemůže být považován za ústavně konformní.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

5. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je advokátem, a proto podle stanoviska Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015 sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 (ST 42/79 SbNU 637; 290/2015 Sb.) nemusí být právně zastoupen, jak vyžadují § 29, § 30 odst. 1 a § 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario).

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

6. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení.

7. Krajský soud ve svém vyjádření uvedl, že nemá, co by nad rámec vydaného usnesení k věci doplnil či dodal.

8. Vrchní soud konstatoval, že se obě napadená usnesení vypořádávají s veškerou argumentací

stěžovatele, včetně jím namítaného nedostatku poučení.

9. Vzhledem k tomu, že vyjádření účastníků řízení neobsahovala nové skutečnosti, resp. pouze odkazovala na napadená usnesení, neměl Ústavní soud důvod zasílat je stěžovateli na vědomí a k případné replice.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

10. Ústavní soud připomíná, že je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti. Není tedy součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jím instančně nadřizen a do rozhodovací činnosti soudů zasahuje až tehdy, dojde-li k porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody [srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 1. 1995 sp. zn. II. ÚS 45/94 (N 5/3 SbNU 17), bod 16.]. Výklad a aplikaci předpisů podústavního práva provedené obecnými soudy Ústavní soud hodnotí jako neústavní, jestliže nepřipustně postihují některé ze základních práv a svobod, případně pomíjejí možný výklad jiný, ústavně konformní, nebo jsou výrazem zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů výkladu, jež je v soudní praxi respektován, a představují tím nepředvídatelnou interpretační libovůli [srov. např. náleží ze dne 29. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 3923/11 (N 68/64 SbNU 767)].

11. Z čl. 89 odst. 2 Ústavy, jakož i z § 13 a 23 zákona o Ústavním soudu vyplývá, že Ústavní soud je vázán svou náleзовou judikaturou, resp. právními názory v ní obsaženými. Vzhledem k tomu, že co do skutkových okolností i právního posouzení je věc stěžovatele plně srovnatelná s věcí, o níž bylo rozhodnuto nálezem ze dne 18. 2. 2010 sp. zn. I. ÚS 3336/09 (N 31/56 SbNU 353), je Ústavní soud právními závěry uvedenými v tomto nálezu vázán. Jinými slovy, náleží sp. zn. I. ÚS 3336/09 předurčuje výrok rozhodnutí o ústavní stížnosti v nynější věci.

12. Ústavní soud v bodech 20. a 21. uvedeného nálezu konstatoval, že účel hrazení nákladů obhajoby státem, jde-li o soudem (státem) ustanoveného obhájce, jež v určitých případech musí v zájmu fair procesu obhajovat obviněného, je nutno z ústavního hlediska chápat jako vytvoření nezbytných materiálních podmínek pro realizaci základního práva na právní pomoc, které garantuje čl. 37 odst. 2 Listiny [srov. náleží ze dne 26. 4. 2005 sp. zn. IV. ÚS 167/05 (N 94/37 SbNU 277) či ze dne 6. 2. 2009 sp. zn. II. ÚS 3201/08 (N 19/52 SbNU 187)]. Právě proto má podle § 151 odst. 2 věty první trestního řádu obhájce, který byl obviněnému ustanoven, vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů. Účelem tohoto ustanovení je poskytnutí odměny obhájci za vykonanou činnost pro stát, neboť jako obhájce byl státem ustanoven, a proto mu vůči státu svědčí legitimní majetkový nárok. Není přitom ústavně aprobovatelné, aby stát, který obhájce ustanovil, se své povinnosti uhradit vůči němu směřující nárok zbavil v důsledku ústavně nepřijatelné interpretace zákona, která nešetří smysl základního práva legitimního očekávání, jak se tomu stalo v nynější věci. Jak vyplývá z § 151 odst. 3 trestního řádu, o výši odměny a náhradě hotových výdajů rozhodne na návrh obhájce předseda senátu soudu prvního stupně. Tento nárok je třeba podle § 151 odst. 2 věty druhé trestního řádu uplatnit do jednoho roku ode dne, kdy se obhájce dozvěděl, že povinnost obhajovat skončila, jinak nárok zaniká. Nárok stěžovatele na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů, ačkoliv vznikl v souvislosti s procesem (trestním řízením) a je upraven v předpise procesním, je svou povahou nárokem hmotněprávním [srov. náleží ze dne 15. 12. 2004 sp. zn. I. ÚS 344/04 (N 191/35 SbNU 497), ze dne 26. 1. 2005 sp. zn. IV. ÚS 178/04 (N 18/36 SbNU 237) či ze dne 30. 6. 2005 sp. zn. II. ÚS 37/04 (N 135/37 SbNU 705)], a je tak kryt ústavně zaručeným právem legitimního očekávání uspokojení daného nároku.

13. Ústavní soud dal najevo v bodu 23. nálezu sp. zn. I. ÚS 3336/09, že vzhledem k charakteru trestního řízení, pro které je typické právě uplatnění zásady oficiality a zásady vyhledávací, je nutno při rozhodování o hrazení nákladů obhajoby volit takový postup, který v sobě inkorporuje zásadu vyhledávací a který bude šetřit podstatu a smysl základního práva legitimního očekávání obhájce,

jehož si stát za účelem naplnění materiálních podmínek pro realizaci základního práva na právní pomoc platí. Nspecifikoval-li obhájce v konkrétním případě jednotlivé úkony právní služby, není ústavně přijatelné zamítnutí jeho návrhu v celém rozsahu. Ústavně aprobovatelnou "sankcí" by v takové situaci mohlo být to, že obhájce bude odměněn pouze za úkony bezprostředně seznatelné a identifikovatelné co do rozsahu ze soudního spisu. Velká část úkonů právní služby je totiž skutečností známou soudu přímo z jeho činnosti. Dostatečným negativním důsledkem v majetkové sféře obhájce požadujícího úhradu svého nároku bez příslušné specifikace je podstoupené riziko, že nebude odměněn za úkony, které se soudu nepodařilo jednoznačně určit a dohledat, protože nejsou rozpoznatelné ze soudního spisu. Přiznání náhrady nákladů obhajoby, objektivně zjistitelných ze soudního spisu, je kryto základním právem legitimního očekávání, a proto je náklady v tomto rozsahu třeba přiznat. Tuto argumentaci Ústavního soudu cituje též komentářová literatura (ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. § 151 [Náklady trestního řízení, jež nese stát]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1817).

14. Ústavní soud v uvedeném nálezu (bod 25.) připomenul, že k otázce prekluze již několikrát uvedl, že jde o institut svým charakterem výjimečný [srov. nálezy ze dne 22. 11. 2004 sp. zn. I. ÚS 287/04 (N 174/35 SbNU 331) či ze dne 15. 12. 2004 sp. zn. I. ÚS 344/04 (N 191/35 SbNU 497)], který klade "s ohledem na závažnost svých důsledků vysoké nároky na jasnost a srozumitelnost právní úpravy, z níž má vyplývat zánik nároku, jenž řádně vznikl. I její interpretace musí zohledňovat závažnost následků prekluze a vyjadřovat respekt k obecným principům právním, jako je důvěra v právo, právní jistota a předvídatelnost právních aktů, které strukturují právní řád demokratického právního státu" [srov. nálezy ze dne 26. 4. 2005 sp. zn. IV. ÚS 167/05 (N 94/37 SbNU 277)]. Ústavní soud konstatoval, že z toho důvodu bylo nutno považovat výklad krajského soudu (rozhodujícího o stížnosti stěžovatele), podle něhož nebylo namístě přihlížet ke specifikaci požadovaných částek po uplynutí zákonné jednorocní lhůty (§ 151 odst. 2 trestního řádu) za stojící v rozporu s požadavkem plynoucím z ústavního pořádku, podle kterého obecné soudy musí šetřit podstatu a smysl základních práv a musí volit takový výklad zákona, který by minimalizoval zásah do stěžovatelova práva na legitimní očekávání vlastnického práva, garantované čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

15. Z výše uvedeného shrnutí odůvodnění napadených usnesení plyne, že situace stěžovatele je po skutkové i právní stránce plně srovnatelná s okolnostmi popsány v nálezu sp. zn. I. ÚS 3336/09. Ústavní soud setrvává na závěrech, vyslovených v tomto nálezu, z nichž se podává, že napadená usnesení obecných soudů nerespektují výše vymezené ústavní požadavky.

16. Stěžovatel nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů uplatnil dne 8. 3. 2023, tj. v zachované lhůtě podle § 151 odst. 2 trestního řádu. Vzhledem k zásadě vyhledávací připomínané nálezem sp. zn. I. ÚS 3336/09, podle níž jsou orgány činné v trestním řízení povinny zjišťovat závažné skutečnosti, nezbytné pro jejich rozhodnutí i bez návrhu stran, není toto podání diskvalifikováno ani skutečností, že stěžovatel v něm nspecifikoval nárokovanou částku a jednotlivé úkony právní služby, nýbrž odkázal na údaje dostupné soudu "ve spisu". Stěžovatel se tedy domáhal, aby mu byla přiznána náhrada nákladů obhajoby objektivně zjistitelných z procesního spisu. Jak Ústavní soud konstatoval v bodu 23. uvedeného nálezu, ústavně konformním negativním důsledkem v majetkové sféře obhájce požadujícího úhradu svého nároku bez příslušné specifikace je podstoupené riziko, že nebude odměněn za úkony, které se soudu nepodařilo jednoznačně určit a dohledat, protože nejsou rozpoznatelné ze soudního spisu.

17. Vyrozumění krajského soudu ze dne 13. 3. 2023, že se ve spisu žádné vyúčtování nenachází, nepředstavuje výzvu, ze které je patrné, že nedoplnění vyúčtování bude spojené se stěžovateli nepříznivými důsledky též co do odměny za úkony seznatelné a identifikovatelné přímo z procesního spisu.

18. Obecné soudy se ústavně konformním způsobem nevypořádaly ani s vyúčtováním vymezujícím jednotlivé úkony právní služby, které stěžovatel předložil krajskému soudu dne 1. 12. 2023. Bylo namístě, aby se obecné soudy obsahem tohoto podání zabývaly a odůvodnily, které ze specifikovaných úkonů právní služby odpovídají rozsahu vymezenému v podání stěžovatelem dne 8. 3. 2023 s poukazem na procesní spis, resp. jej přesahují.

VI. Závěr

19. Ze shora popsanych důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a vyslovil, že napadenými usneseními krajského soudu a vrchního soudu bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces zaručené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V návaznosti na to Ústavní soud podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona napadená usnesení krajského soudu a vrchního soudu zrušil.

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)